

KIRJALLINEN KYSYMYS 1041/2012 vp

Kaivoslupien jäädyttäminen lainsäädännön uudistamisen ajaksi

Eduskunnan puhemiehelle

Kaivoslupien myöntämisen kanssa ei kannata kiirehtiä, sillä kaivoksia koskeva lainsäädäntö me pitää ensin uudistaa. Mineraalit kyllä pysyvät maassa ja niiden arvo ja kysyntä kasvavat tulevaisuudessa. Keskeisiä asioita ovat kaivosteollisuuden ympäristöhaittojen ja -riskien minimointi sekä kaivosteollisuudesta saatavan hyödyn vahvistaminen kotimaahan.

Nyt harmitellaan sitä, että ulkomaiset kaivosyhtiöt voivat viedä voitot meidän maaperästämme louhittavista malmeista. Vanha kaivoslaki sopi tilanteeseen, joka Suomessa oli silloin, kun valtion kaivosyhtiö Outokumpu oli ainoa aktiivinen toimija. Mutta jo 1990-luvulla olisi pitänyt herätä todellisuuteen. Jo silloin vallattiin maita ja mantujamme ja asiasta keskusteltiin. Vasta nyt, kun maailman metallivarat hupenevat ja uudet kaivostekniikat kehittyvät, maaperämme malmi-varojen hyödyntäminen kiihtyy. Asian korjaaminen vaatii vähintään kaivosveron käyttöönottoa, louhintamaksua, jonka voisi rahastoida Norjan öljyrahaston mallin mukaisesti. Rahat käytettäisiin kaivosaluekuntien ja valtion hyväksi kompensaa-tion saamiseksi kaivostoiminnan haitoista. On myös selvitetävä kaikki vaihtoehdot kaivosmineraalien kansallistamiseksi. Iso ongelma on se, että valtauksia on jo tehty vuosien ajan massiivisesti ulkomaisille yrityksille. Eli lakimme on vuosikymmenet sallinut sen, että kuka vain voi etsiä mineraaleja ja vallata alueita kaivostoimintatarkoitukseen. Ainoastaan maanomistajalle on maksettava hyvin pieni korvaus

kaivostoiminnasta, mutta esimerkiksi valtiolle ei mitään.

Kun viime eduskuntakaudella uudistettiin kaivoslakia, keskustelussa oli vahvasti kuntien veto-oikeus uraanikaivoksiin ja puhetta oli Lemmenjoen koneellisen kullanhuuhton lopettamisesta luontoarvojen säilyttämiseksi. Myös vaade maaston ennallistamisesta kaivostoiminnan jälkeen lisättiin lakiin. Näihin saatiinkin parannusta, ja veto-oikeutta kaivoksen kieltämiseen on onnistuneesti käytetty Pohjois-Karjalan Kontiolahdella, joka halusi suojella pohjavesivarantojaan.

Viime vuonna Talvivaaran kaivoksen vakavat puutteet ja ympäristön pilaaminen jätevesi- ja raskasmetallipäästöillä muistuttivat, kuinka suuri tarve on uusia kaivostoimintaa sääteleviä lakeja ja ympäristölupaprosesseja sekä lisätä valvo-vien viranomaisten resursseja.

Ympäristöministeri Niinistö on tiukentamassa ympäristönsuojelulakia, jotta voidaan tiukemmin puuttua kaivosten päästöihin. Ympäristönsuojelulain uudistuksella halutaan lupasäätely ajan tasalle. Kaivostoiminnan ei pitäisi jatkua, jos yhtiöt ylittävät ympäristöluvista ilmoitetut päästörajat. Uudistuksilla on kiire, ja senkin vuoksi olisi perusteltua jäädyttää toistaiseksi kaikki kaivoslupien myöntämiset, kunnes lainsäädäntö on saatu kestävämmälle tasolle.

Nykyisten kaivovaltausten kartta osoittaa, että koko Suomessa, erityisesti Lapissa ja Itä-Suomessa, on valtava määrä kaivosvaltauksia ja kaivossuunnitelmia. Kyse on tuhansista valtauksis-

ta, joiden nopea ja holtiton hyödyntäminen voi merkitä suuria ympäristöhaittoja. Kaivosten nähdään lisäävän työllisyyttä alueilla, joilla teollisuuden rakennemuutos on vienyt työpaikkoja. Silti lupia ei tulisi myöntää harkitsemattomasti puutteellisen lainsäädännön aikana eikä viranomaisten valvontaresurssien ollessa riittämättömät. On otettava huomioon myös muut elinkeinot, kuten matkailu ja porotalous. Maaperän mineraalien hyödyntämisestä kotimaahan jäävä hyöty on selvitettävä ja muutettava lainsäädäntöä ja verotusta, jotta tuottoja ympäristöä muuttavasta toiminnasta jäisi enemmän kotimaahan. Nykylainsäädännöllä riski siitä, että Suomen mineraalivarat menevät halvalla ulkomaisille ylikansallisille yhtiöille, on suuri.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä hallitus tekee kaivoslupien jäädyttämiseksi, kunnes kaivostoimintaa koskeva lainsäädäntö ja ympäristölainsäädäntö on saatu uudistettua kestävän kehityksen periaatteiden mukaisiksi,

mitä hallitus tekee, jotta valtio saa suuremman hyödyn maaperämme mineraalien hyödyntämisestä ja

mitä toimenpiteitä kaivannaisten, kuten mineraalivarojen, kansallistaminen vaatii?

Helsingissä 16 päivänä tammikuuta 2013

Johanna Karimäki /vihr

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitaneet asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Johanna Karimäen /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 1041/2012 vp:

Mitä hallitus tekee kaivoslupien jäädyttämiseksi, kunnes kaivostoimintaa koskeva lainsäädäntö ja ympäristölainsäädäntö on saatu uudistettua kestävän kehityksen periaatteiden mukaisiksi,

mitä hallitus tekee, jotta valtio saa suoremman hyödyn maaperämme mineraalien hyödyntämisestä ja

mitä toimenpiteitä kaivannaisten, kuten mineraalivarojen, kansallistaminen vaatii?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Voimassa olevien kaivoslupien jäädyttäminen, kun toimijalla on lainvoimaiset luvat ja jos hän toimii voimassa olevien lupaehtojen puitteissa, on nykyisen lainsäädännön puitteissa äärimmäisen vaikeaa. Kaivoslain tarkoitus on edistää kaivostoimintaa ja järjestää sen edellyttämien alueiden käyttö ja malminetsintä niin, että ne ovat yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäviä.

Tämän tarkoituksen toteuttaminen edellyttää niin yleisten kuin yksityisten etujen turvaamista. Yksi kaivoslain periaatteista on se, että luvan haltijan tulee hyödyntää esiintymää niin, ettei tapahdu kaivosmineraalien haaskausta, eli esiintymä tulee hyödyntää mahdollisimman tarkkaan ja tehokkaasti. Ympäristöministeriössä on käynnissä ympäristönsuojelulain kokonaisuudistus ja uuden lainsäädännön edellyttämät velvoitteet ja

vaatimukset tulevat koskemaan toiminnassa olevia kaivoksia heidän uusiessaan lupia.

Työ- ja elinkeinoministeriön Cleantech-ohjelman puitteissa on käynnissä Kestävä kaivannaisteollisuus -toimintaohjelma, jonka yhtenä tavoitteena on löytää konkreettisia toimenpiteitä, joilla edistetään kaivannaisteollisuuden tuotteiden tehokkaampaa käyttöä, kierrätystä ja uusiokäyttöä. EU-tasolla Suomi on vahvasti mukana raaka-aineisiin liittyvässä innovaatioyhteistyöhankkeessa, jossa on keskeisinä tavoitteina kestävä raaka-aineiden hallinta, kierrätyksen ja korvaavien materiaalien kehittäminen ja kierrätystä ja uusiokäyttöä rajoittavien esteiden identifiointi sekä negatiivisten ympäristövaikutusten vähentäminen.

Nykyistä suurempaa kotimaahan jäävää hyötyä mineraalien hyödyntämisestä tavoitellaan muun muassa edistämällä kaivosalan yritysten kotimaista omistusta, yhtenä toimijana Teollisuussijoitus Oy. Kotimaiset institutionaaliset sijoittajat ovat löytäneet tämän alan, samoin suomalaiset piensijoittajat, joten kotimaisen omistuksen osuuden odotetaan kasvavan. Suomen viennistä merkittävä osa tulee jo nykyisellään mineraalien jatkojalostuksesta ja kaivosteknologian ja -osaamisen viennistä. Muun muassa Tekesin Green Mining -ohjelman ja työ- ja elinkeinoministeriön Cleantech-ohjelman puitteissa pyritään kasvattamaan tätä edelleen kehittämällä energiatehokkuutta lisäävää ja ympäristöystävällistä kaivosteknologiaa, jolle on maailmanlaajuiset markkinat.

Kaivannaisten kansallistamista rajoittavat Suomen perustuslaissa säädetyt perusoikeudet. Esimerkiksi Suomen perustuslain 15 § mukaan jokaisen omaisuus on turvattu ja omaisuuden

pakkolunastuksista yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan säädetään lailla.

Helsingissä 4 päivänä helmikuuta 2013

Elinkeinoministeri Jan Vapaavuori

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 1041/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Johanna Karimäki /gröna:

Vad gör regeringen för att frysa gruvtillstånden tills lagstiftningen om gruvdrift och miljölagstiftningen har reformerats enligt principerna för hållbar utveckling,

vad gör regeringen för att staten ska få större nytta av utvinningen av mineraler i vår markgrund och

vilka åtgärder kräver nationaliseringen av utvinningsprodukter, såsom mineraltillgångar?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Att frysa gällande gruvtillstånd när aktören har lagakraftvunna tillstånd och agerar enligt gällande tillståndsvillkor, är inom ramen för den nuvarande lagstiftningen oerhört svårt. Syftet med gruvlagen är att främja gruvdrift och se till att användningen av de områden som behövs för driften samt malmetningen ordnas på ett samhällsligt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart sätt.

För att detta syfte ska nås krävs det att såväl allmänna som enskilda intressen tryggas. En av principerna i gruvlagen är att tillståndshavaren ska utvinna fyndigheten så att det inte förekommer slöseri med gruvmineral, dvs. fyndigheten ska utvinnas så noggrant och effektivt som möjligt. Vid miljöministeriet pågår en totalreform av miljöskyddslagen och förpliktelserna och kraven

enligt den nya lagstiftningen kommer att gälla gruvor som är i drift, när de förnyar tillstånden.

Inom ramen för arbets- och näringsministeriets Cleantech-program pågår ett handlingsprogram för en hållbar utvinningsindustri, där ett av målen är att hitta konkreta åtgärder som främjar en effektivare användning och återvinning av utvinningsindustrins produkter. På EU-nivå är Finland aktivt med i ett innovationsrelaterat samarbetsprojekt som hänför sig till råvaror. De centrala målen för projektet är en hållbar hantering av råvaror, utveckling av återvinningen och ersättande material och identifiering av hinder som begränsar återvinningen samt minskning av de negativa miljökonsekvenserna.

För att en större nytta av mineralutvinningen ska bli kvar i hemlandet främjas bl.a. det inhemska ägandet i företagen inom gruvbranschen. En av aktörerna i främjandet är Industriinvestering Ab. De inhemska institutionella placerarna har hittat denna bransch, liksom också de finländska småplacerna, så den inhemska ägarandelen väntas öka. En betydande del av Finlands export utgörs redan nu av vidareförädling av mineraler och export av gruvteknologi och gruvkompetens. Bl.a. inom ramen för Tekes Green Mining-program och arbets- och näringsministeriets Cleantech-program försöker man ytterligare öka denna export genom att utveckla en miljövänlig gruvteknologi som ökar energieffektiviteten och har en global marknad.

Nationaliseringen av utvinningsprodukter begränsas av de grundläggande fri- och rättigheter i Finlands grundlag. Till exempel enligt 15 § i Finlands grundlag är vars och ens egendom tryggad och angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning bestäms genom lag.

Helsingfors den 4 februari 2013

Näringsminister Jan Vapaavuori